

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
proprietary Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt V. a Ex Concilio Africano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

justitiam, tamen aliqui obtenderent esse in scriptis illis pleraque bona, his verbis: *Non obstante, quod in illis etiam aliqua bona ad fallendas simplicium mentes immixta essent. In quo præter justam Sedis Apostolicæ sententiam etiam laudatissimam veterum PP. institutionem, & consuetudinem omnino exequendam ducimus, qui arianorum, Priscillianistarum, Nestorianorum, Eutychianorum, & aliorum hereticorum libros, & in illis contenta omnia, tam bona, quam mala promissæ excusserunt, & annihilarunt, nec id immerito. Nam si optimi quique cibi unius tantum gutta veneni, quæ humanum corpus lederetur, in infusione suspecti sunt omnino abjiciendi, quanto magis ea scripta, quæ tantis & tam noxiis animabus venenis passim infesta sunt, non solum vobis cavenda sunt, sed etiam ne aliis noceant, ab omni hominum memoria veniant obliteranda. Accedit, quod quicquid boni in Martini libris reperitur, id antea à sanctis PP. quos Ecclesia recepit, & approbavit, facile dictum, & sæpius repetitum, absque ullius periculi, aut mali suspitione legi, & haberi potest. Nec obstat quod dicebamus de libris Tertulliani, Origenis, & similium, qui tolerantur ab Ecclesia; nam hoc procedit, quoniam ex illis magis refutantur eorum errores, siquidem ex eorum antecessentibus scriptis sequentia errata deteguntur. Et licet Hieron. & alii supra relati libros hæreticorum legerent, id tamen faciebant ut eos refellerent, ut hodie etiam conceditur perdoctis viris, ut improbatos libros ad corrigendum legant.*

Nec tandem obstat quod de libris Gentilium, & Iudaorum expendebamus, quia similes libri Catholica veritati non obstant; qui enim fidem Christi non ementuntur, ut sunt Gentiles, non facile homines ad falsum dogma inducunt, nec possunt per umbram sanctitatis decipere homines simpliciores, immò ex eorum lectione non levis utilitas assequitur ad exponenda, & illustranda tam sacra, quam canonica scripta, ut probavi in cap. final. de etate, & qualitate.

Sed supra traditis obstat factum Zachariæ Papæ relatum in ea epistola, quæ est 138. inter epistolas sancti Bonifacii, ubi refertur Zachariam prohibuisse igni tradi libros Adelberti infani hæretici, quos Synodus Romana cremari iusserat. Igitur quia libri hæreticorum non sunt configendi, nec comburendi. Pro ejus difficultatis solutione dicendum est, Pontificem prohibuisse libros Adelberti flammis subjici, non ut eorum incolumitati consuleret, sed ad perpetuam confusionem ipsius Adelberti, & ejus sectatorum voluit exemplar unum in scriniis Romanæ Ecclesiæ servari, quia libri illi pleni erant impietatibus crassissimis, & apertissimis, Adelbertusque à plerisque colebatur ut Sanctus. Unde Ecclesiæ interfuit eius libros non profus aboleri, ut si quando res ferret, ex operibus probaretur impietas auctoris, ut docuit Theophilus dicit. tract. de bonis & malis libris, erothem. 3. num. 26.

CAPUT V.

a Ex Concilio Africano.

Item constitutum est, ut si quis Episcopus hæreses extraneas à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos, Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei sacerdotes nullo modo ^b recitari possit, si intestatus decesserit, quia utique debuit factus Episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

NOTÆ.

1. ^a Africano. Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo. cap. 8. reperiturque textus hic in Codice canonum Ecclesiæ Afric. can. 81. prout in præfenti transcribitur, & canon edictus fuit in Synodo Carthag. ubi apud Balsamonem, & Zonaram in ordine 84. canon hic ita legitur: *De Episcopis hæreticos, vel Græcos hæreses relinquentibus, similiter definitum est, ut si quis Episcopus hæreticos, aut Græcos, sive sine consanguinitate, sive à consanguinitate alieni, hæreses Ecclesiæ prætulerit, etiam post mortem ei dicatur anathema, & nomen ejus inter Dei sacerdotes minime referatur, nec possit excusari, si intestatus decesserit, quoniam cum factus est Episcopus, justam debet facere rerum suarum dispositionem suæ professioni convenientem. Pro presentis autem inscriptionis expositione repetenda sunt quæ adduxi in cap. 1. de arbitrio.*

2. ^b Recitatur. Inter Missarum solennia, cum ex diptycha nomina Episcoporum defunctorum recitabantur: sciendum enim est, jam à temporibus Apostolorum diptychas in usu fuisse. Est autem Diptychon Ecclesiasticum tabula, in qua

nomina Episcoporum Catholicorum, sacerdotum, ac fidelium benefactorum Ecclesiæ scribebantur, quorum nomina solebant recitari inter Missarum solennia, ut constat ex epistola Ægyptiorum Episcoporum ad Anatolium Patriarcham CP. ibi: *Diptychon est, in quo venerabilium pie memorie transitus ad caelos habentium Episcoporum vocabula habentur, quæ tempore sacrarum mysteriorum secundum Sanctorum regulas leguntur. Ex Alcuino lib. de celebrat. Missar. ibi: Post ergo illa verba quibus dicitur in somno pacis; usus fuit antiquorum, sicut etiam usque hodie Romana agit Ecclesia; ut statim recitarentur ex diptychis nomina defunctorum. Et tabula hæc duplex erat, quarum una vivorum, altera mortuorum nomina continebat, ut ex eis in sacrificio Missæ nomina recitarentur. Dionysius de Eccles. hierarch. cap. 3. ibi Et cum se mutuo omnes salutaverint, mystica sacrarum tabularum recitatio fit. Ex prima recitabantur nomina Episcopi superstitis, Regis, seu Imperatoris, ut probavi in cap. de celebrat. Missar. & ejus qui oblationem faciebat. Concil. Illiber. can. 29. ibi: Energumenum, qui ab spiritu erratico agitur, hujus nomen ad altare cum oblatione non esse recitandum. Et cap. sane 24. quest. 6. cap. obest 50. 11. quest. 3.*

quæst. 3. cap. visum, de consec. dist. 3. Concil. Emeritense can. 19. Proinde salubri deliberatione censemus, ut pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter iussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo præcuret offerre & eorum nomina, a quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt contulisse, si viventes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ: quod si ab hac discesserunt, aut discesserint luce, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur suo in ordine. Innoc. epist. 1. ad Decentium. D. Chrysostom. in sua liturg. ibi: Diaconus incensat in circuitu sacramentum, & diptychas; defunctorum autem, & vivorum uti vult memoriam facit. Unde colligitur, non ideo diptycham dictam esse, quod gemini essent libri, unus viventium, alter mortuorum, ut existimavit Meursius in suo Lexico Græco Barbaro, verbo Diptycha, cum unus idemque liber utrorumque nomina continere solet, & duabus tabulis constaret, ut probat Rosveidus in Onomast. verbo Diptycha. Vivorum, qui diptychis iis inscribi solebant, meminerunt Concil. Chalcedon. act. 11. Ioannes Diaconus in vita sancti Gregorii, lib. 4. cap. 23. Ad diptycham autem defunctorum spectant 6. Synodus act. 13. ibi: Hos sancta memoria tres viros, id est Thomam, Ioannem, & Constantinum previdimus in indemnitate manere, atque in sacris diptychis sanctarum Ecclesiarum recitari. Theodoretus lib. 5. Eccles. Histor. cap. 35. Cyprianus epist. 37. ad Clerum. Denique & dies eorum, quibus excedunt, annotate, ut commemorationem eorum inter memorias martyrum celebrare possimus. Iustinianus Imperator in epist. ad 5. Synodum generalem, quæ est C. P. 2. ibi: Sicut & eos, qui iniuste condemnati sunt, revocaverunt post mortem, & in sacris diptychis scripserunt. Permanit huius ritus commendandi tan vivos, quam defunctos in Missa consuetudo hodie in canone Missæ, cum primo viventium in priori Memento, deinde defunctorum in secundo mentionem facimus; plura de ipsis diptychis, & earum usu congesterunt Stephanus Durantius de ritibus Ecclesiæ cap. 43. Angelus Roca in not. ad Sacram. D. Gregor. column. 64. P. Higuera in notis ad Luitprandum in diptych. Tolet Rosveid. ad vitas Sanctorum PP. in Onomast. verbo Diptychon, Menardus ad concord. regul. capit. 4. Baronius tom. 6. anno 430. & 518. Berterius Pithanon. diatr. 2. Christophorus Brouberus in notis ad lib. 10. Venantii, 2. Vargas in notis ad Luitprandum, Chron. fol. 11. Alteserra de Ducibus c. 17. Castro de iusta heretic. punit. lib. 2. cap. 20. Conradus Brunus lib. 5. de heret. cap. 17. Penna ad Eymer. 2. part. comm. 4. pag. 99. Petrus Herodius rer. judic. lib. 1. tit. 6. cap. 22. Andreas Saufay in apparat. ad Martyrol. Gallic. cap. 8. & 9. Hallier de Hierarch. Eccles. lib. 4. art. 6. §. 2. Ant. August. in epit. jur. lib. 18. tit. 12. Albaspin. lib. 1. observat. cap. 7. Loayfas in not. ad Concil. Tolet. 11. can. 12. Pamelius in not. ad Cypri. epist. 10. Zerdain advers. cap. 143. Cironius ad tit. de baptis. Landmeter. lib. 2. de veteri monach. cap. 81. Lindembrog. in Glossar. leg. antiq. verbo Nominum recitatio. Crelpectius in summa, verbo Nomen. Durant. de Missæ ritibus. lib. 2. capit. 43. Gabriel Albaspinus lib. 1. observat. capit. 7.

3. c. Nec excusari possit. J. Zonaras in notis ad hunc canonem agnovit difficultatem horum ver-

borum, & ita existimat, posse interpretari, si ab intestato moriatur Episcopus omni defensione privatus, si non distribuerit competenter bona sua, cum oportet alium facere inventarium rerum mortui Episcopi competens, sive debitum ejus admonitioni; admonetur etiam, inquit, creatus Episcopus canones servare, qui jubent, ut pauperum, & hospitem amici sint, & liberales. Sed rectius Balsamon in scholiis ad hunc canonem ait, testamentum hoc casu tanquam contra leges factum, nullum esse, & hæreticos, seu Paganos hæredes institutos nihil ex eo capere posse, ita ut Episcopus ab intestato decessisse videatur; nec tunc posse conquiri, quod ab intestato decesserit, cum debuerit dum superstes fuit, de bonis suis disponere, aut ritè de eis testamentum condere, capaces hæredes instituendo, non vero incapaces, ut sunt hæretici.

COMMENTARIUM.

EX hoc canone sequens communiter deducitur assertio: Episcopus hæredem instituens hæreticum, seu paganum, consanguineum, vel extraneum, seu paganum, consanguineum, vel extraneum etiam post mortem anathematizatur, & nomen eius ex diptycha defunctorum tempore Missæ non recitatur. Probant eam textus in cap. in eos 6. hoc tit. Concil. Constantinop. 2. quod 5. Oecumenicum dicitur, collat. 5. ibi: Sextilianus Reverendissimus Episcopus de Africana provincia, vices agens Primofidei religiosissimi Episcopi Carthaginensis, & in medio stans hæc dixit: Quoniam proposita sunt sancta Evangelia, & oportet unumquemque ea, quæ sunt suæ scientiæ ad propositam questionem pertinentia facere manifesta, doceo sanctum vestrum Concilium, quod anterioribus temporibus in nostra provincia multi Episcopi congregati, & quadam de diversis causis ad ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes, statuerunt de Episcopis defunctis, qui hæreticos suas facultates relinquunt, ita ut post mortem anathemati subjiciantur Illustrant eam Justel. in notis ad can. 81. codic. Eccles. Afric. Zonaras & Balsamon in schol. ad can. 84. Concil. Carthag. Cironius in parat. ad tit. de testam. Mendoza lib. 3. Concil. liber. cap. 60. Albaspinus lib. 1. observat. cap. 7. Thomas Delbene part. 1. de offic. Inquisit. dubit. 147. coroll. 3. Suarez de fide, disp. 18. sect. 6. numer. 9.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: Episcopus Dominus est non solum bonorum proprii patrimonii, verum & naturæ fructuum sui Episcopatus, ut probavi in cap. 1. de tradita testam. Igitur potest de eis testamentum condere, & quos voluerit, hæredes instituere, tam consanguineos, quam extraneos, sive Hæreticos, sive Paganos. Augetur difficultas hæc ex eo, nam et si Episcopus peccaret hæredes instituendo hæreticos, aut paganos, tamen non ideo post mortem excommunicari debebat, nam crimina morte extinguntur, scilicet cum reus vinculis corporis naturali dissolutione digressus est, cap. quorundam, 23. dist. 1. contra, §. his qui ad majus, ff. de re judic. l. 3. l. defuncto 6. ff. de public. judic. l. ex judiciorum 20. ff. de accusat. l. si poena 20. ff. de penis, l. 1. ff. de privat. delict. l. constitutionibus 33. ff. de O. & A. l. 1. & 2. C. si reus, vel accusator, cap. admonere 32. quæst. 2. cap. causam, el. 2. qui fil. sint legit. cap. à nobis, el. 2. de sent. excomm. l. 7. tit. 8. part. 3. l. 7. & 23. tit. 1. part. 7. Probant D. Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 1. Simanchas

inquisitionem, & punitionem proceditur, cap. sane, 2. q. quest. 2. cap. accusatus, cap. filii, §. in eo, hoc titul. in 6. l. Manichæos, C. de heretic. Concil. Biterrense can. 18. l. 4. §. in mortem, C. hoc titul. l. 3. 4. & ult. C. de apost. at. Quod circa Hæreticos non carret exemplis, siquidem Origenes 200. annis post mortem damnatus fuit. Socrates lib. 6. cap. 5. Item Theodorus Mousatenus in synodo §. generali, ut probat facundus Hermien. pro defensione trium capitulorum Concilii Chalcedon. lib. 8. cap. 5. & lib. 10. cap. 4. Ex quibus locis petenda est vera explicatio capitum §. & 7. 24. quest. 2. Plura Simanchas de Catholicis insir. cap. 4. num. 4. Torreblanca lib. 13. de jure spirit. cap. 6. Transfiera in stimul. fidei, quest. 6. cap. 2. ut similibus memoria reorum damnetur, l. si quis filio 6. §. 8. ff. de injusto rupto, l. cum hic 32. §. ff. de donat. inter, l. cum filius 76. ff. de legat. 2. §. final. l. 6. & 7. C. ad leg. ul. majest. §. interaum, Insir. de heredit. qua ab intestato. Amaya supra, Barbosa in l. filius, num. 17. ff. de judic. Vela dissert. 11. numer. 59. Carena 2. part. titul. 19. §. 1. Ant. Leonil. decis. 82. numer. 2. P. Herodorus lib. 1. rer. judic. tit. 6. cap. 22. & ex Magistratum albo nomen eradebatur. Tullius in oratione pro Sextio, ibi: Sic appellandi sunt Consules, quos nemo est, qui non modo ex memoria, sed etiam ex fastis evellendos non putet. Hoc modo legimus apud Suidam, sub Imperatore Archadio Eutropium ex Consulibus albo deletum: & apud Nicephorum Calixtum lib. 3. histor. Eccles. cap. 4. ibi: Lex autem opera ejus lata, ex publicis monumentis sublata, & nomen eius e catalogo, & nomenclatura Consulibus expunctum est. Cassiodor. lib. 10. histor. triparr. cap. 4. & de ipso Imperatore Arcadius & Honorius in l. 17. C. Theodos. de penis, ita sanxerunt: Ut eiusdem universis actibus antiquitatis, omnia nostri labes appareat. Et sub eisdem Imperatoribus funestorum Consulibus nomen aboleri iustum est, ut eorum tempus quasi non fuerit, æstimeretur, l. valeat 9. C. Theodos. de confirm. us qua sub tyrann. Referunt Socrates lib. 6. histor. cap. 5. Marcellinus Comes in chron. Claudianus lib. 2. in Eutrop.

Illicitas Consul pœnas te Consule solvit:

Annus qui trabas hic dedit exilium.

Insansum populis in se quoque vertitur omen:

Sævit in auctorem prodigiosus honor.

Ablato penitus respirant nomine fasti.

Unde fluxit, ut annus ille non nisi nomine Theodori Consulibus signaretur, ut testatur Suidas, indicantque Theodosiani Codicis plures constitutiones, quibus Theodori Consulibus nomen in temporis annotatione solummodo invenitur, explosa Eutropij Consulibus memoria, ut videre est in l. 15. C. Theodos. de pagan. l. 28. de naviculariis, l. 1. de navibus non excusandis, l. 11. de agentibus in rebus, l. 19. C. de Judeis, l. 35. de heretic. l. 58. de appellat. l. 34. de Episc. & Cleric. l. 6. de questionibus, l. 161. de Decurionibus, & excentis aliis. Facit Leo Magnus epist. 38. ad Anatolum, ibi: De nominibus Dioscori, & Iuvenalis, & Eustachii ad sacrum altare non recitandis dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerim, quodque honoranda S. Flavianii memoria non repugnet, & a gratia tua Christiana plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est, atque incongruum, eos qui innocentes & Catholicos suâ persecutione vex-

arunt, Sanctorum nominibus sine discretionem misceri, sicut è contra equum est, ut Catholici, qui in vita ab hæreticis condemnati, ab Ecclesiis suis eieci, & ecclesiastica sepulturâ, vel inter Sanctos memoria honore destituti sunt, restituantur. Sic memoria Origenis post ducentos annos damnata fuit opera Theophili Episcopi Alexandrini, teste Socrate lib. 7. Eccles. hist. sicut è contrario Leonis, Flaviani Euphemii, Pauli, Ioannis Chrysostomi, aliorumque Sanctorum Patrum nomina, qui ab hæreticis damnati honore destituti fuerant, post mortem restituti sunt, ut refertur in histor. triparr. lib. 10. cap. 18. nam restitui, vel conservari memoriam post mortem utilitissimum fuit, sicut & aboleri ob gratia delicta: hinc conservata est memoria Luciano Poeta: à Nerone, qui eum supplicio affecerat, quæ Romæ ita legitur: M. Aneo Luciano Cordubensi Poeta beneficio Neronis Casaris fama servata. Hinc etiam Senatusconsultum Pegasianum dicitur factum Pegasio, & Pufione Consulibus in §. sed qua, Insir. de fideicommiss. heredit. & Trebellianum Trebellio, Maximo, & Seneca Consulibus, l. 1. ff. ad Trebell. tamen nomina Pegasij, Pufionis, & Senecæ non reperiuntur in fastis Consularibus, quia cum eorum memoria damnata esset, nomina ex ipsis fastis erasa fuerunt, ut notavit Fornerius lib. 2. rerum quorid. cap. 18. & plura de tyrannorum nominibus deletis è publicis tabulis congestis Baronius anno 98. n. 4. 206. num. 1. 309. num. 2. 314. n. 2. 394. n. 1. 408. n. 6. 410. num. 1. & 424. num. 1. Nec tantum nomina similibus reorum ex publicis tabulis eradebantur, verum & ipsorum effigies, & statue deiciebantur, tituli que luto deturpabantur, l. eorum 24. ff. de penis. Tacitus lib. 5. annal. ibi: At Romæ principio anni, quasi recens cognitis Livie flagitiis, ac non pridem etiam punitis, atroces sententia dicebantur in effigies quoque, & memoriam ejus. Idem Livius lib. 14. ibi: ac primum in vestibulo effigiem patris Siliij consulto Senatus abolitam demonstrat. D. Ambrosius de interpel. lib. 3. cap. 10. Vide quemadmodum in civitatibus bonorum Principum imagines perseverarent, deleantur imagines tyrannorum. Suetonius de Domitiano mortuo: Senatus adeo latatus est, ut replet à certatim Curia non temperaret, quin mortuū contumeliosissimo acclamationum genere laceraret; scilicet etiam inferni, typosque, & imagines ejus coram se trahi, & ibidem solo affigi juberet, non solum eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decerneret. Lamprid. in Elagabalo. Misit qui & in castris statuarum ejus titulos luto tegeant, ut fieri solet de tyrannis. Capitolinus in Gordiano, ibi: Appellato igitur Gordiano Imperatore, juvenes, qui auctores hujus sacris erant, statues Maximini dejecerunt, imagines perfrigerunt, nomen publicitatis eraserunt. Illustrant Revardus lib. 3. conject. cap. 16. Altamirano de filijs official. cap. 17. Turretus in parallelis cap. 27. Delider. Herald. lib. 1. de auctor. rei judic. cap. 13. ad finem. Durand. Casellus lib. 2. var. cap. 16. Lyppius ad Tacitum lib. 6. annal. lum. pag. 235. Gentilius de conjur. at. lib. 1. pag. 85. Beroaldus ad Suetonium in Domitiano cap. 13. & ult. Opingius de jure in sign. cap. 21. num. 260. Spondanus anno 98. Revardus 3. conject. cap. 16. Rectè ergo in præsentem cum Episcopus tanquam suspectus de hæresi excommunicatus decessisse credatur, ideo post mortem anathematizatur, & nomen ejus à diptychis Ecclesie eraditur.

8. Nec obstat ultimum augmentum ipsius difficultatis, pro cuius solutione sciendum est, valde controversum esse inter Doctores, an defunctus excommunicari possit? In qua quaestione ob crimen hæresis, & similia defunctos excommunicari posse tenuerunt Glossa in presenti, verbo post mortem, & verbo permittitur, in cap. Iudei, de Iudeis. Richardus in 4. dist. 18. art. 5. quest. 4. Gabriel. Ibidem quest. 2. art. 2. corollar. 4. Et ita sæpius hæreticos post mortem anathematizatos legimus in 5. Synodo Constantinop. act. 5. ad medium, & act. 8. post principium: ubi agitur de condemnatione Theodori hæretici jam mortui: & in Nicæn. 2. in epist. Sinod. ad Constantium, & Iren. ubi plures hæretici mortui anathematizantur: apud Cyrillum lib. 1. de eo, quod unus est Christus, & in epist. ad Marcianum. D. August. ad Bonifacium, & ad Cæcilianum: apud Iulian. Imperatorem in epist. ad Ioannem Papam II. quæ extat inter acta Synodi 5. cap. 6. 2. 4. quest. 2. ubi refertur, quod Synodus Theodorum post mortem anathematizavit; nec id novum esse, sed jam olim usitatum in Valentino Basilide, Marcione, Cerintho, Manichæo, Eunomio, & Bonosio: idem usus probatur testimonio Synodi Chalcedon. Socrates lib. 6. cap. 10. & 7. capit. 4. Nicephor. lib. 7. histor. cap. 27. & 28. Liberat Carthag. cap. 13 sui breviculi, qui referunt Originem post mortem anathematizatum fuisse. Ex quibus praxim hanc Ecclesiæ probant Pamelius in epist. 66. D. Cypriani, Ant. Augustin. in epist. juris lib. 11. tit. 11. Contrariam verò sententiam, scilicet non posse defunctum excommunicari, tenere communiter tam Theologi, quam Canonista: quos referunt Castro lib. 2. de iusta hæretic. pun. cap. 19. & 20. Covar. in cap. alma. 1. part. 5. 1. num. 8. Theophilus tom. 14. de litter. monitoris, lib. 2. cap. 2. fol. 415. Suarez de censur. disp. 5. sect. 1. num. 3. Avila eod. tract. 2. part. cap. 4. disp. unic. dub. 8. Bellarminus lib. 1. de indulg. cap. 2. 4. quest. 2. Azor part. 2. instit. lib. 5. cap. 26. quest. 2. Villalobos tract. 16. difficult. 14. Gibalinus de censur. disquisit. 3. quest. 2. confect. 15. pro quibus faciunt textus in cap. 1. cap. legatur, & alii congesti à Gratiano in causa 24. quest. 2. & ea ratio, nam mortuus non est amplius sub jurisdictione Ecclesiæ, quæ nec ligare, nec absolvi potest, nisi viatores, non verò jam vitæ functos, ut nervosè probant Leo Magnus epist. 90. alias 92. ad Rusticum Narbonensem: Gelladius Papa epist. 4. & 11. Facundus Hermianensis lib. 8. pro tribus capitulis, cap. 2. & lib. 10. cap. 4. Sed in hoc Interpretem diffidio sequentes casus distinguendi sunt. Primus cum agitur de defuncto censuris ecclesiasticis afficiendo, post mortemque damnando, ob delictum in vita perpetratum; & talis condemnatio iuri repugnat, cum non detur subiectum capax, in quod feratur censura. Secundus est, cum ipse propter crimen in vita admissum, aut in supremo vitæ spiritu consummatum, excommunicationem ab homine, vel à jure impostam contraxit, & ita decessit, nam talis peccator potest post mortem excommunicatus declarari quoad secundarios effectus, quorum defunctus capax est, veluti ad sepulturam ecclesiasticam, sacrificia pro eo non offerenda, erasionem nominis ex tabulis Ecclesiæ, & similia. Ratio verò quare licita sit huiusmodi sententia declaratoria, petenda est ex crimine quod versatur inter ipsam, & senten-

tiam condemnatoriam; nam sententia hæc respicit tempus præteritum, & declarat delictum fuisse commissum, atque poenam jure ipso fuisse incursum: at verò sententia condemnatoria respicit tempus præsens, & poenam de novo imponit: quare ferri non potest, nisi in personam, in quam iudex exercet suam jurisdictionem: itaque poterit defunctus declarari excommunicatus, licet excommunicari non possit. Nec hæc sententia declaratoria excommunicationis ante mortem incurse restringi debet ad crimen hæresis, ut voluit Glossa in presenti; nam eadem ratio militat in ceteris criminibus, quibus annexa est excommunicatio, si enim quis illam incurrat, quamvis occultè, poterit deinde post mortem declarari excommunicatus, ut docuerunt Gibalinus dist. 4. confect. 5. Coriolanus in notis ad Concil. Afric. 1. anno 257. fol. 25. summa. Hucusque tradita de excommunicatione defuncti, intelligenda etiam sunt de ejus absolute à censura, quam vivens contraxit. Et Ecclesiam solitam esse eam absolutionem mortuis impendere, constat ex cap. à nobis 28. cap. sacris, de sentent. excomm. Concil. Arelat. 2. can. 12. Concil. Valense can. 11. Tolet. 11. can. 12. & aliis relatis ab Albaspinco lib. 1. obs. capit. 10. Exemplis illustrat Rousseus lib. 8. hist. Pont. juris. cap. 1. num. 28. Unde Constantinus Porphyrogenita, cum Leo pater ejus esset excommunicatus, petiit à Patriarcha, & Episcopis, ut patri suo etiam post mortem communi decreto delicti remissionem concederent, ut refertur in Concilio apud Troasiam. Anno 921. Erlebalduus Comes excommunicatus post mortem absolutus fuit, ut refert Floardus lib. 4. histor. cap. 16. ex quibus constat, redditum fuisse defunctis jus communionis, quo privati decesserant admittendo ad altare oblationem pro eis factam: quæ absolutio non tam cadit in ipsum mortuum, quam in vivos, quibus permittitur exercere actiones aliquas circa defunctum, quæ ratione excommunicationis, in qua decesserat, licitæ non erant, eo quod cum mortuis communicamus per huiusmodi actiones, videlicet ecclesiasticam sepulturam, & communia suffragia, quibus privatur excommunicatus defunctus, quæ ac vivus, etiam in statu gratiæ decesserit, ut probavi in c. sacris de sepultur. quod facile probatur ex probatissimis historiis, & SS. actis, de mortuis excommunicatis, qui visi sunt aut tumulo abscedere, aut ex templo exire dum divina officia celebrarentur, donec absoluti fuerunt ritu ecclesiastico. Quæ exempla congesterunt Benedictus Haaphtenus in vita Sancti Benedicti, c. 23. Theophilus Raynaud. 2. p. de litter. monitoris, cap. 3. num. 1. per hanc enim absolutionem restituebatur memoria defuncti, ut apud Romanos legimus post mortem famam restitutam Luciano, & aliis, ut refert Fornerius lib. 2. rer. quotid. capit. 19. Sed licet juxta proximè tradita textus hic accipi possit de declaratione post mortem facta, adhuc tamen verius credo, in presenti non agere PP. Concilii Afric. de excommunicatione infligenda, vel declaranda post mortem, sed de anathematizatione, quæ erat tantum separatio, ejectioneque peccatoris à ceteris fratribus, Episcopis, iustis, qui in pace quieverunt; hoc enim significare anathema probavi in cap. cum non ab homine, de iudiciis. Dum ergo PP. in presenti jubent Episcopo instituenti hæreticos saltem post mortem anathema ei esse dicendum, & nomen

nomen ejus inter Dei sacerdotes non esse recitandum, sancire videntur, similem Episcopum ejiciendum esse à consortio, & numero ceterorum Episcoporum; nec ejus nomen esse ex diplychis defunctorum cum aliis fideliter, pièque

defunctis recitandum, ut cognoscatur eum ob tantum facinus anathema esse, id est separatum, & ejectum à consortio, & numero aliorum fratrum, & sacerdotum.

CAPUT VII.

^a Ex eodem.

IN eos, qui Catholici non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, Episcopi, vel Presbyteri nihil conferant. Denique hoc, quod de Episcopis, & Presbyteris dictum est, debet de reliquis clericis exaudiri.

NOTÆ.

^a **E**X eodem. Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo. cap. 9. & canon hic est 13. Concilii Carthag. 3. in qua Synodo apud Theodorum Balsamon. ordine 25. ita habetur: *Ut Episcopi, & clerici in orthodoxos Christianos nihil conferant, & si sint adhuc cognati, nihil per suarum rerum donationem, ut dictum est, Episcopi, vel clerici in eos conferant. Et in can. 22. Codicis Ecclesie Africanae, apud Iustelum ita legitur: Et ut in eos, qui Catholici Christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, per donationem rerum suarum Episcopi vel clerici nihil conferant. Cum enim jure civili attentio in hæreticos aliquid donationis legati, vel institutionis titulo transferri non possit, l. 7. C. Theodos. de heretic. Vbi Theodosius ita statuit: Si quis Manicheus, Manicheæve ex die lata dudum legis, ac primitus à nostris parentibus, in quamlibet personam condito testamento, vel cujuslibet titulo liberalitatis, atque specie donationis transmissit proprias facultates, vel quisquam ex his addita per quamlibet successionis formam collatione ditatus est; quoniam ipsæ sub perpetua juste infamia nota testandi, ac vivendi jure Romano omnem prorsus eripimus facultatem, neque eos relinquenda, aut capiendæ alicujus hereditatis habere sinimus potestatem, totum sibi nostri viribus imminenti indagatone societur. Quam legem ad Donatistas protrahi voluerint Patres ipsius Concilii Carthag. in can. 93. Synodi Africanae, per hæc verba: Petendum etiam, ut lex, quæ hereticis, vel*

ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hætenus repetatur, ut eis relinquendi, vel sumendi jus adimat, qui pertinacia furore cæcati, in Donatistarum errore perseverare voluerint. Ceterum illis, qui consideratione unitatis, & pacis se corrigere voluerint, absque interdictio hujus legis capiendæ hereditatis aditus pateat, si adhuc in errore hæretico constituti, aliquid ante donationis, vel hereditatis obvenit his sanè exceptis, qui lite pulsati putaverint ad Catholicos transeundum, quia de talibus credendum est non metu celestis judicii potius quam terreni commodi aviditate unitatem catholicam præcipasse. Unde ad petitionem ipsorum Patrum prædicta Theodosii sanctio repetita fuit ab Honorio in l. 4. C. Theodos. ne sanctum baptisma, in hæc verba: Scientiis, qui iterare baptisma non timuerint, aut qui consentiendo hoc facinus propria hujus societatis permutatione non damnaverint, non solum testandi sibi, verum adipiscendi aliquid sub specie donationis, vel agitorum contrarium in perpetuum copiam denegatam. Quare merito in præfenti canone idem circa Episcopos & clericos statuerunt, aliqua bona donantes, vel relinquentes hæreticis, ac generaliter statuerunt Imperatores circa laicos instituentes hæreticos, vel quid illis donantes; & etiam laicos eo casu puniri, ut Episcopos & Presbyteros, notarunt Zarabel. hic Ricciulus de jure person. capit. 44. numer. 12.

CAPUT VIII.

Alexand. III. ^a Rhemen. Archiepiscopo.

ET cum Christus perfectus Deus, & perfectus sit homo, mandamus, quatenus sub anathemate interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Christum non esse aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo, ex anima rationali, & humana carne subsistens.

NOTÆ.

^a **R**hemenfi. Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo. cap. 5. & post Concil. Lateran. part. 49. cap. 20. de Metropoli Rhemenfi nonnulla adduxi in cap. 17. de officio Ordin.

COMMENTARIUM.

Jvbetur in præfenti ab Alexandro III. ne quis dicat Christum non esse aliquid, secundum quod homo; hoc est ne dicatur, ut Eutyches putabat, nihil manere vere humanitatis, sed solum divinam naturam, in quam conversa substantialiter fuerit natura humana. Hunc errorem Eutychetis sequuti sunt aliqui Magistri scholæ Parisiensis,